

ЛОГІСТИЧНІ ПОСЛУГИ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянута основна концептуальна ідея логістики послуг, яка полягає в цілісному і системному сприйнятті об'єкта програми, в якості якого виступає транспортна система. Концепція логістичних послуг транспортної системи будується на головних принципах функціонування транспортної системи

Ключові слова: транспортна система, логістичні послуги, глобалізація, концепція, принцип логістики.

Рассмотрена основная концептуальная идея логистики услуг, которая заключается в целостном и системном восприятии объекта приложения, в качестве которого выступает транспортная система. Концепция логистических услуг транспортной системы строится на главных принципах функционирования транспортной системы

Ключевые слова: транспортная система, логистические услуги, глобализация, концепция, принцип логистики.

Consider the basic conceptual idea of logistics services, which is a holistic and systemic perception of the application object, which acts as the transport system. The concept of logistics services transport system is based on the main principles of the functioning of the transport system.

Keywords: transportation systems, logistics services, globalization, the concept, the principle of logistics.

Актуальність. Структурні зрушення, що характеризують процеси світового виробництва та міжнародної торгівлі, в значній мірі зумовлюються

змінами, що відбуваються в світовому транспортному комплексі. Глобалізація міжнародної торгівлі і транснаціоналізація національних компаній припускають безперешкодне переміщення ресурсів і товарів, що об'єктивно неможливо здійснити без транспортного комплексу. Транспорт є основою формування внутрішніх і міжнародних ринків і забезпечує повномасштабний розвиток ринкової економіки.

Ринок логістичних послуг в Україні знаходиться в стадії формування, і світові тенденції в сфері логістики служать для вітчизняних підприємців відправною точкою для пошуку нових технологій, способів і форм обслуговування клієнта в умовах зростаючої конкуренції.

У зв'язку з активним розвитком ділових зв'язків з іншими країнами перед Україною стоять складні завдання, які пов'язані з питаннями адаптації до нових умов господарювання в ринковому середовищі, інтеграції в європейську та світову транспортну систему. Орієнтація України на інтеграцію в європейську економічну спільноту і перехід до ринкових відносин, а також певні економічні проблеми зумовлюють підвищену увагу до розвитку та ефективному функціонуванню транспортної системи України, від стабільної та ефективної роботи якої залежить розвиток не тільки національної економіки, а й міжнародна позиція країни.

Разом із зростаючим товарообігом між країнами підвищується роль логістичних послуг на сучасному світовому ринку. Тому останнім часом зростання обсягів послуг логістики, характерний для розвинених країн, став спостерігатися вже практично у всіх країнах, залучених у світову торгівлю товарами і послугами. Більш того логістика є певним каталізатором протікання глобалізації, що вимагає більш пильної уваги до вивчення впливу

логістичних послуг на функціонування транспортної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема розвитку логістичних послуг в транспортному комплексі знайшла своє відображення в роботах багатьох зарубіжних і вітчизняних дослідників, таких, як Б. О. Аникин, О. О. Бакаев, Д. Дж. Бауерсокс, Л. Г. Зайончик, Р. Р. Ларина, Л. Б. Миротин, О. Г. Некрасов, Ю. М. Неруш, Л.А. Пономаренко, Т. А. Прокофьев, А. А. Смехов та ін.

У своїх роботах вони досліджували, в тому числі, проблеми транспортної логістики, пов'язані з оптимізацією роботи транспорту в логістичних системах. Однак, проблема управління вітчизняною транспортною логістикою та визначення перспектив її розвитку в умовах глобалізації економіки досліджена ще недостатньо, що й обумовлює актуальність даної статті.

Метою даної статті є аналіз впливу глобалізаційних процесів, що відбуваються у світовій економіці, на формування логістичних концепцій транспортної системи.

Виклад основного матеріалу. Інтенсивний розвиток світогосподарських зв'язків між різними країнами світу останнім часом стало можливим в силу розвитку міжнародних транспортних і комунікаційних систем, які дозволили вирішувати проблеми організації руху вантажних потоків у світовій торгівлі. Міжнародний транспорт є фактором, що сприяє розвитку світових інтеграційних процесів, які, в кінцевому рахунку, неминуче ведуть до створення глобалізованої транснаціональної економіки [1].

У період інтенсивного розвитку ринку транспортних послуг, створення конкурентного середовища у сфері руху товарів і міжнародних перевезень вантажів, істотних змін у системі організаційно-економічних відносин між

учасниками транспортного процесу, включаючи і вантажовласників, особливе значення набуває створення сучасної системи транспортного обслуговування.

Світовий ринок транспортно-логістичних послуг, що надають кардинальний вплив на роль і масштаби діяльності його учасників, а також структуру їх взаємин, забезпечуючи інтеграцію окремих ділянок логістичного процесу в єдину систему, в рамках якої об'єднані різні суб'єкти з різними економічними інтересами [2].

Основними рушійними силами на ринку логістики є:

- глобалізація діяльності компаній-клієнтів;
- концентрація компаній-клієнтів на ключових компетенціях і аутсорсингу непрофільних напрямів;
- прагнення до скорочення розміру логістичного ланцюжка та оптимізації витрат на її ділянках;
- скорочення життєвого циклу продукції та нові підходи до маркетингу та дистрибуції продукту, вища роль інновацій, прискорений розвиток е-бізнесу.

Ці зміни ведуть до появи та впровадженню нових стратегій у функціонуванні логістичних систем [3].

В даний час глобалізація у міжнародній торгівлі зачіпає всі сфери світового господарства і особливо транспортний комплекс, який виступає головною сполучною ланкою між національним виробником та іноземним покупцем.

У нинішніх реаліях істотним фактором розвитку національного ринку транспортних послуг стало те, що Західні кордони України стали спільним кордоном ЄС і України. Розширення кордону ЄС значною мірою вплинуло на ринок міжнародних перевезень і в першу чергу, на механізми організації міжнародних перевезень, тим самим викликавши об'єктивну необхідність

функціональної перебудови діючих транспортних коридорів і розвиток логістичних послуг.

У сучасних умовах сутність транспортного ринку не вичерпується ринками окремих видів транспорту, а повинна розглядатися з урахуванням мінливих сучасних умов як в техніко-організаційних засадах перевізного процесу, так і в попиті на транспортну послугу не тільки в період росту або стабільного положення, але і в періоди кризових явищ на ринку [4].

Транспортне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності являє сукупність технічних, технологічних елементів, економічних, комерційно-правових та організаційних впливів, методів управління транспортними операціями і процесами на всіх етапах і рівнях виробництва, споживання та обігу продукції.

Особливостями транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності є:

– розвиток транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності перебуває в прямому взаємозв'язку з формуванням і розвитком світових ринків товарів, причому цей зв'язок є двостороннім;

– при перевезеннях зовнішньоторговельних вантажів клієнт висуває підвищені вимоги до якості транспортної послуги, у зв'язку з тим, що:

✓ умови зовнішньоторговельних контрактів і штрафні санкції в них завжди суворіше, ніж у внутрішніх контрактах;

✓ відстань перевезення і вартість товару вища, ніж у внутрішніх перевезеннях;

✓ на світовому ринку транспортних послуг вище конкуренція між транспортними організаціями.

Сформована у сфері транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності ситуація, не відповідає державним інтересам України: країна втрачає свої позиції на міжнародних ринках транспортних послуг, все більш потрапляючи в залежність від закордонних транспортних структур, що функціонують як за її межами, так і на території України.

Період глобалізації є перспективою подальшого розвитку логістики в світовій економіці. Для цього етапу характерно ускладнення всіх проявів ринкових відносин. Сучасними факторами й тенденціями розвитку логістики є:

- збільшення числа транснаціональних корпорацій, що позиціонують себе на міжнародному ринку як глобальні компанії;
- прихід на національні ринки глобальних компаній;
- посилення ролі політичного фактора в прийнятті рішень щодо формування і розвитку транспортних коридорів (паралельних або на додаток до нині діючих);
- зростання ролі портів в залученні вантажопотоків;
- проникнення на національні ринки транспортних послуг великих закордонних компаній;
- розширення переліку та підвищення вимог до якості логістичних послуг.

Ці процеси безпосередньо стосуються становлення і розвитку логістики в Україні.

Напрямами розвитку системи міжнародного руху продукції є:

- організація руху продукції на основі логістичних схем:

✓ FDTD – from door to door (від дверей до дверей);

✓ JIT – just in time (точно вчасно);

- ✓ JOD – just on demand (по потребі);
- ✓ KANBAN – минаючі склади;
- укрупнення суб'єктів системи руху продукції;
- спеціалізація дрібних організацій при наданні одного з видів послуг;
- підвищення якості транспортного, складського та інших видів обслуговування.

Проблемами розвитку системи міжнародного руху продукції в транспортному аспекті є [5]:

- відставання розвитку транспортних потужностей від зростання обсягів міжнародної торгівки;
- недолік великих термінальних комплексів;
- ускладнені митні та прикордонні формальності;
- відсутність єдиних перевізних документів на різних видах транспорту;
- розбіжність вимог і правил перевезення вантажів у різних країнах;
- закритість національних транспортних ринків.

Основна концептуальна ідея логістики в транспортному обслуговуванні полягає в необхідності пристосування транспортної системи до мінливих ринкових обставин, витрачаючи на це якомога менше в даних умовах засобів.

Логістичний принцип транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності транспортної системи має на увазі дослідження і управління всім ланцюжком руху продукції і оптимізацією її по різних напрямках

Логістика при цьому є багатофункціональною і представляється як:

- сучасна стратегія господарюючих суб'єктів, основним фактором якої є ресурсозберігаючий алгоритм підприємницької діяльності;

- наука про рух сукупності матеріальних, інформаційних, фінансових, кадрових потоків у системі ринкової економіки;

- методологія управління процесом переміщення та зберігання в сфері заготівлі сировини і матеріалів, доведення їх до виробничого підприємства і доставки готової продукції кінцевому споживачеві;

- системний підхід, який розглядає рух і розвиток матеріальних, інформаційних, фінансових та кадрових ресурсів у категоріях потоків і запасів;

- алгоритм організації раціонального руху матеріальних потоків і супутніх їм інформації і фінансів на всіх стадіях відтворювального процесу (матеріально-технічне забезпечення, виробництво, збут);

- функціональний менеджмент в системі управління;

- вид підприємницької діяльності, що спеціалізується на зберіганні і доставці товарно-матеріальних ресурсів споживачам.

У зв'язку з цим логістична концепція трактується як управлінська ідея, платформа підтримки бізнесу та інструментарій оптимізації ресурсів транспортної системи при управлінні основними і супутніми потоками.

В даний час існують чотири основні логістичні концепції, сутність яких полягає в наступному.

I. Концепція загальних логістичних витрат. Вона ґрунтується не на зниженні витрат в окремій ланці логістичного ланцюга, а на аналізі витрат всіх ланок, причому за окремими процедурами та операціями витрати

можуть бути збільшені, що призводить до зниження витрат за іншими процедурами та операціями більшою мірою.

Структура логістичних витрат представлена:

- витратами на перевезення продукції (тарифні, провізні, фрахтові плати);
- витратами зберігання товару на складах відправника, одержувача і на складах перевантаження;
- вантажно-розвантажувальними і перевалочними роботами;
- збитками продукції, що перевозиться;
- витратами на упаковку, маркування, оформлення документів;
- витратами на оплату логістичних посередників.

При усій своїй значимості концепція загальних логістичних витрат до певного періоду не використовувалася для аналізу логістики. З часом на тлі змін економічного клімату і повсюдного відмови від звичної практики управління ця концепція привернула до себе широку увагу.

Концепція загальних логістичних витрат відкриває можливість дослідити, як співвідносяться між собою функціональні витрати логістики. Таке дослідження дозволяє поелементно визначати всю структуру витрат на логістику і робить очевидною необхідність аналізу функціональних витрат і відносної значущості їх для транспортної системи. При визначенні належної величини логістичних витрат необхідно виходити з бажаного рівня обслуговування клієнтів, а спроба забезпечити одночасно високі доступність, функціональність і надійність сервісу обходяться досить дорого.

II. Концепція реінжинірингу бізнес-процесів в логістиці - є модифікацією загальної концепції реінжинірингу. У ув'язці з оптимізацією організаційної

логістичної структури транспортної системи розглядається використання реінжинірингу бізнес-процесів.

Основні положення реінжинірингу бізнес-процесів як логістичної концепції полягають в наступному:

- реінжиніринг має справу з процесами, у тому числі технологічними, а не з функціями транспортної системи;

- процес в теорії реінжинірингу - це рішення пов'язаних між собою завдань, результатом якого є створення цінностей для споживача;

- існують дві основні характеристики виробничого процесу: ступінь посередництва і ступінь співробітництва. Реінжиніринг прагне до такої організації роботи по кожному процесу, яка збільшила б ступінь співробітництва (групова робота) і зменшила б ступінь посередництва;

- реінжиніринг не обмежується тільки тим процесом, який реконструюється, він повинен стосуватися і всіх суміжних галузей виробництва і розподілу;

- необхідною базою для реінжинірингу є об'єднання всіх комп'ютерних систем транспортного підприємства в одну мережу. Необхідно створити єдину базу даних, яка має інтегрувати інформацію. Єдина інтегрована база даних не тільки забезпечить своєчасний доступ до необхідної інформації, прискорить координацію та узгодження, але і значно скоротить час прийняття рішень;

- у вирішенні завдання скорочення загального часу проходження процесу головне місце займає зіставлення загального часу виконання того чи іншого завдання (елементу) процесу і частки часу, протягом якого утворюється додана вартість.

III. Концепція інтегрованої логістики транспортної системи - ґрунтується на поведінці системи, яка обумовлює її функціонування. Одночасно концепція

передбачає застосування таких показників, як високий рівень дотримання термінів виконання замовлень; низький рівень запасів; мінімальний час проходження ресурсів по виробничому технологічному циклу.

Фрагментарно трьома основними складовими інтегрованої логістики є наступне:

- фізичний розподіл;
- матеріально-технічне забезпечення технологічного процесу;
- постачання матеріалами виконання технологічне циклу.

Основним об'єктом інтегрованої логістики є функціональний цикл - це цикл виконання замовлення на перевезення.

Передумовами для інтегрованого логістичного підходу є:

1. нове розуміння механізмів ринку і логістики як стратегічного елементу в реалізації і розвитку конкурентних можливостей транспортної системи.

2. реальні перспективи і тенденції щодо інтеграції учасників логістичних ланцюжків між собою, з розвитку нових організаційних форм - логістичних мереж;

3. технологічні можливості в галузі новітніх інформаційних технологій, що відкривають принципово нові можливості для управління всіма сферами виробничо-комерційної діяльності транспортної системи.

ІУ. Логістична концепція управління ланцюгом поставок - являє собою інтеграцію транспортної системи з усіма фірмами з організації поставок. Постачальники, споживачі і фірми, які надають логістичні послуги, становлять єдиний ланцюг поставок і використовують єдиний банк інформації, розробляють єдині плани, що

дозволяє перетворити логістичні канали розподілу в більш ефективні і конкурентоспроможні.

Світова інтеграційна тенденція йде по шляху створення інтегрованих макрологістичних систем, що включають транспортно-логістичні системи країни, логістичні центри, термінальні комплекси та інші ланки логістичної системи. Логістика вже вийшла далеко за межі національних кордонів держави. Активно розвиваються міждержавні і транснаціональні макрологістичні системи, покликані полегшити переміщення через кордони інформації, продукції, капіталу і людей. Формування і розвиток логістичних виробничих, торгових, транспортних та інформаційних систем сприяють прискоренню інтеграції будь-якої країни у світовий економічний та інформаційний простір.

Розглянуті концепції логістики спрямовані на формування і розвиток національної транспортно-логістичної системи:

– організація руху матеріального потоку на основі логістичних схем: FDTD, JIT , JOD , KANBAN;

– забезпечення злиття та поглинання на логістичному ринку, яке призводить до укрупнення постачальників транспортних послуг, які володіють великими можливостями і репутацією на ринку послуг;

– інтеграція у світову транспортну систему, що призведе до подовження логістичних ланцюжків, появи нових договорів з великими світовими компаніями, розвитку конкуренції, а значить, поліпшенню якості надання логістичних послуг.

Управлінські функції логістики в транспортних процесах реалізуються в побудові моделі транспортного обслуговування і ґрунтуються на раціональних маршрутах перевезення і графіках (розкладах) доставки, тобто

маршрутизації перевезень як найбільш досконалому способі організації потоку, що дозволяє ефективно використовувати транспортні засоби.

Висновки. Сучасна транспортна система схильна до впливу суперечливих тенденцій глобалізації економіки. Будучи інфраструктурною галуззю, транспорт знаходиться в залежному становищі від галузей матеріального виробництва. Водночас, будучи органічно-невід'ємною галуззю економіки, транспорт робить істотний, підчас самостійне вплив на територіальний розподіл виробничих потужностей, бере участь у процесі відтворення і виступає важливою складовою частиною системи економічних відносин.

Формування стратегії на основі основних концепцій логістики, спрямованої на створення ефективно функціонуючої транспортно-логістичної системи, яка має забезпечити високу якість обслуговування клієнтури при низьких витратах, що сприяє просуванню національної продукції на зовнішні ринки.

Список використаних джерел

1. Экономика и организация внешнеторговых перевозок: Учебник / Под ред. К.В.Холопова. - М.: Юристъ, 2000. – 684 с.
2. Ковалев Р.Н. Логистическое управление транспортными системами. / Р.Н. Ковалев, Д.В. Демидов, С.Н. Боярский. – Екатеринбург: УГЛТУ, 2004. – 263 с.
3. Внешнеторговые транспортные операции и логистика. Учебное пособие./ Д.С.Николаев и др. М.: «Анкил», 1998. – 315 с.
4. Терешина Н.П. Транспортное обеспечение внешнеэкономической деятельностью. Учебное пособие. / Н.П. Терешина, А.В. Шобанов.– М.: МИИТ, 2002. – 123 с.
5. Назаренко В.М. Транспортное обеспечение внешнеэкономической деятельности. / В.М. Назаренко, К.С. Назаренко - М.: Центр экономики и маркетинга, 2000. – 512 с.